

การตอบสนองของนักลงทุนต่อการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงาน ของผู้สอบบัญชี

วันที่รับบทความ: 2 มีนาคม 2566

วันแก้ไขบทความ: 1 พฤษภาคม 2566

วันที่รับบทความ: 16 มิถุนายน 2566

ศศิมา สีเจริญ¹ และ ศิรดา จารุตากานนท์^{2*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และการตอบสนองของนักลงทุนต่อการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ทั้งในส่วนของจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ในระหว่างปี พ.ศ. 2559 – 2562 งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุในการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยพบว่า รายงานผู้สอบบัญชีของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบพรรณนา จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่แสดงในรายงานผู้สอบบัญชีเฉลี่ย 1.86 เรื่อง และประเด็นที่นำมากำหนดเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบส่วนใหญ่เป็นเรื่องการรับรู้รายได้ และการด้อยค่าของสินทรัพย์ ผลการวิจัยไม่พบการตอบสนองของนักลงทุนต่อจำนวนและรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของกลุ่มตัวอย่างรวม อย่างไรก็ตามเมื่อนำตัวแปรประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่บริษัทจดทะเบียนมาร่วมพิจารณา ผลวิจัยพบการตอบสนองของนักลงทุนในทิศทางลบต่อจำนวนและรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

คำสำคัญ: เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ, รูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ, รายงานของผู้สอบบัญชี, การตอบสนองของนักลงทุน

*Corresponding author e-mail: sirada@buu.ac.th

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา e-mail: sasima.s@outlook.com

² อาจารย์ประจำสาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา e-mail: sirada@buu.ac.th

Investor Reaction to Communicating Key Audit Matters in Auditor's Reports

Received: 2 March 2023

Revised: 1 May 2023

Accepted: 16 June 2023

Sasima Sricharoen¹ and Sirada Jarutakanont^{2*}

Abstract

The objective of this research is to study the communication of and the investors' reaction to key audit matters in auditor's reports including both the number and presentation format of key audit matters. The samples used in the research are listed companies on the Stock Exchange of Thailand and the Market for Alternative Investment during the period of year 2016 - 2019. The research employs multiple regression analysis for hypothesis testing.

The results show that most of key audit matters in the auditor's reports of the samples are presented in descriptive format. An average of key audit matters in the auditor's reports is 1.86. Most of the issue that is identified in the key audit matters is revenue recognition and asset impairment. The result does not find investor reaction to the number and presentation format of key audit matters. However, when the research takes type of stock exchange variable into the consideration, the result finds the investors negatively react to the number and presentation format of key audit matters in the auditor's reports of the samples in the Market for Alternative Investment.

Keywords: Key audit matters, presentation format of key audit matters, Auditor's report, Investor reaction

*Corresponding author e-mail: sirada@bua.ac.th

¹ Students, Master of Accountancy Program, Burapha Business School, Burapha University. e-mail: sasima.s@outlook.com

² Lecturer, Accounting Department, Burapha Business School, Burapha University. e-mail: sirada@bua.ac.th

บทนำ

รายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (“รายงานผู้สอบบัญชี”) เป็นผลลัพธ์ในขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการสอบบัญชี ถือเป็นช่องทางในการสื่อสารผลลัพธ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นทางการที่ผู้สอบบัญชีได้รับจากการรวบรวมหลักฐานการตรวจสอบงบการเงินของกิจการ รายงานผู้สอบบัญชีจึงเป็นสัญญาณเตือนเบื้องต้นเกี่ยวกับความถูกต้องของงบการเงินของกิจการที่ผู้สอบบัญชีสื่อสารไปยังผู้ใช้งบการเงิน เนื่องจากนักลงทุนบางส่วนไม่สามารถอ่านสัญญาณที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวเลขทางการเงินได้ นอกจากนี้รายงานผู้สอบบัญชียังช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลระหว่างผู้บริหารและผู้ใช้งบการเงินภายนอกอีกด้วย (Fakhfakh, 2015, p. 28) อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาผู้ใช้งบการเงินยังรู้สึกผิดหวังและเห็นว่ารายงานของผู้สอบบัญชีมีข้อจำกัดในการนำเสนอข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ โดยผู้ใช้งบการเงินคาดหวังว่ารายงานของผู้สอบบัญชีควรให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ และเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้น (ชาญชัย ตั้งเรณรัตน์, 2560, น. 7) ความคาดหวังดังกล่าวส่งผลให้รายงานของผู้สอบบัญชีได้ถูกพัฒนาและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่ “รายงานแบบ 2 วรรค”, “รายงานแบบ 3 วรรค” และ “รายงานแบบ 6 วรรค” และล่าสุดได้มีการเปลี่ยนแปลงการนำเสนอข้อมูลในรายงานผู้สอบบัญชีอีกครั้ง

เมื่อต้นปี พ.ศ. 2558 คณะกรรมการมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ (The International Auditing and Assurance Standards Board: IAASB) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับของ International Federation of Accounts (IFAC) ได้ออกมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศเกี่ยวกับการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ โดยกำหนดให้ผู้สอบบัญชีต้องนำเสนอ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยมีผลบังคับใช้ในต่างประเทศสำหรับการตรวจสอบงบการเงินที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 2016 เป็นต้นไป สำหรับในประเทศไทย สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ออกมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 เรื่อง “การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต” โดยเป็นการแปลมาจากต้นฉบับมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ มีกำหนดให้ถือปฏิบัติกับการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดบัญชีสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2559 เป็นต้นไป เพื่อส่งเสริมคุณค่าของการสื่อสารในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยให้ข้อมูลการปฏิบัติงานตรวจสอบที่มีความโปร่งใสมากขึ้น ซึ่งช่วยผู้ใช้งบการเงินทำความเข้าใจกิจการ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับดุลยพินิจที่สำคัญของผู้บริหารในงบการเงินที่ตรวจสอบได้ดียิ่งขึ้น (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559, น. 1)

หลังจากที่มีการนำเสนอรายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ มีงานวิจัยในต่างประเทศได้ศึกษาว่า รายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่ช่วยให้การสื่อสารข้อมูลระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้ใช้งบการเงินดีขึ้น และให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินเพิ่มขึ้นหรือไม่ เช่น งานวิจัยของ Bédard, Gonthier-Besacier & Schatt (2019, p. 23) ได้ศึกษาการตอบสนองของตลาดหลักทรัพย์ต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งผลการวิจัยไม่พบการตอบสนองของตลาดหลักทรัพย์ต่อการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ จึงสรุปผลว่าการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีไม่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Gutierrez, Minutti-Meza, Tatum, & Vulcheva (2018, p.1546) และ Lennox, Schmidt, & Thompson (2022, p. 3) ที่ไม่พบการตอบสนองของนักลงทุนต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ อย่างไรก็ตามผลงานวิจัยของ Altawalbeh & Alhajaya (2019, p. 50) ที่ศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในจอร์แดน พบว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนโดยวัดค่าจากปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์เกินปกติ

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย งานวิจัยของ Boonyanet & Promsen (2019, p. 154) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองราคาหลักทรัพย์ต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทในกลุ่ม SET100 พบว่า เรื่องสำคัญในการตรวจสอบให้ประโยชน์เพียงเล็กน้อยแก่นักลงทุน อย่างไรก็ตามงานวิจัยของศิลปพร ศรีจันทเพชร (2560, น. 22) พบว่า เรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณการซื้อขายของหลักทรัพย์ แต่ยังไม่พบความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ ในขณะที่งานวิจัยของ ศศิภา ส่องทอง (2560, น. 5) พบการตอบสนองของราคาหลักทรัพย์ที่วัดค่าด้วยอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมในช่วงเวลาที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และพบว่าอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้วย

การนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีนั้น ผู้สอบบัญชีสามารถใช้ดุลยพินิจในการกำหนดจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และรูปแบบในการนำเสนอได้ตามความเหมาะสม ในส่วนของรูปแบบในการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้น จากการศึกษาของชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์ (2560, น. 14) พบว่าจากการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในปี 2559 ซึ่งเป็นปีแรก ผู้สอบบัญชีเลือกนำเสนอในรูปแบบตารางร้อยละ 36 และรูปแบบพรรณนาร้อยละ 64 ซึ่งงานวิจัยทางด้านจิตวิทยาในอดีตแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการนำเสนอข้อมูลที่แตกต่างกันมีผลต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจที่ต่างกัน เนื่องจากรูปแบบการนำเสนอมีผลต่อการได้รับข้อมูล การประเมินข้อมูลที่ได้รับ และการให้น้ำหนักข้อมูลของผู้นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ (Hirst & Hopkins, 1998, pp. 49-50) ดังนั้น การนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบที่แตกต่างกัน (รูปแบบตารางและรูปแบบพรรณนา) อาจมีผลทำให้ผู้ใช้ข้อมูลจากรายงานของผู้สอบบัญชีมีความเข้าใจข้อมูลที่ผู้สอบบัญชีต้องการสื่อสารแตกต่างกัน (Fakhfakh, 2015, p. 28) อย่างไรก็ตามจากการทบทวนวรรณกรรมในอดีตทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ผู้วิจัยยังไม่พบว่าม้งานวิจัยใดที่ศึกษาถึงผลกระทบของรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีต่อผู้ใช้งบการเงิน

จากผลวิจัยในอดีตที่ศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทั้งในและต่างประเทศที่ยังให้ผลวิจัยที่ไม่สอดคล้องกัน และยังไม่ม้งานวิจัยใดในอดีตที่ศึกษาผลกระทบของรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่แตกต่างกัน งานวิจัยฉบับนี้จึงต้องการศึกษาในสองประเด็นดังกล่าว โดยวัดการตอบสนองของนักลงทุนผ่านปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์เนื่องจากปริมาณการซื้อขายจะสะท้อนให้เห็นถึงผลรวมของความแตกต่างในปฏิกิริยาของนักลงทุนต่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นจากการตีความในข้อมูล ที่แตกต่างกัน หรือความเชื่อล่วงหน้าที่แตกต่างกัน (Kim & Verrecchia, 1991, pp. 302-303 และ Bamber, Barron & Stevens, 2010, p. 433) ผลที่ได้จากการทำวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงผลกระทบของการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทั้งในส่วนของปริมาณ (จำนวนเรื่อง) และรูปแบบของการนำเสนอซึ่งอาจนำไปสู่การกำหนดวิธีการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

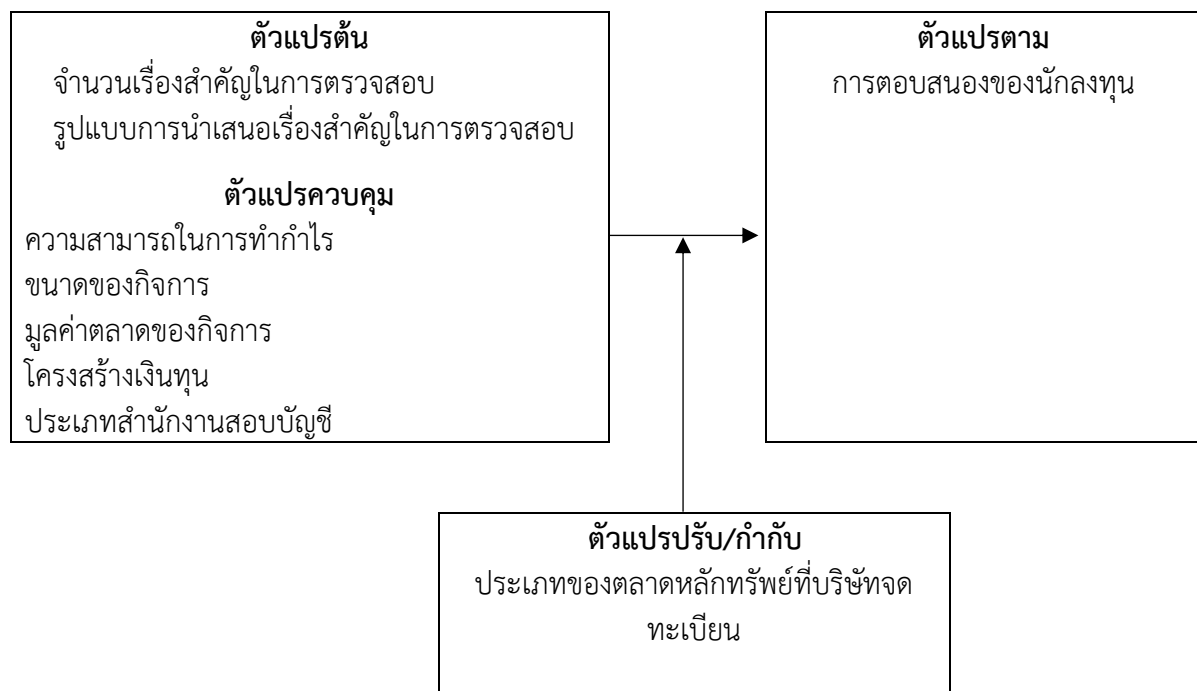
1. เพื่อศึกษาการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ
2. เพื่อศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ
3. เพื่อศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนต่อรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนต่อการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ในระหว่างปี พ.ศ. 2559 – พ.ศ. 2562 การกำหนดจุดเริ่มต้นที่พ.ศ. 2559 เนื่องจากสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์กำหนดให้รายงานของผู้สอบบัญชีสำหรับการตรวจสอบงบการเงินที่มีรอบระยะเวลาบัญชีเริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 ต้องเพิ่มข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไว้ในหน้ารายงานผู้สอบบัญชี และการกำหนดจุดสิ้นสุดที่พ.ศ. 2562 เพื่อไม่ให้มีผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่เกิดขึ้นในระหว่างปีพ.ศ. 2563-2565 ที่อาจมีผลกระทบต่อผลการวิจัยในครั้งนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พัฒนารอบแนวคิดการวิจัยเพื่อศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนต่อการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

รายงานของผู้สอบบัญชี

รายงานของผู้สอบบัญชีได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้มีความเหมาะสมอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด เริ่มตั้งแต่ในปีพ.ศ. 2518 ที่เป็น “รายงานแบบ 2 วรรค” โดยวรรคแรกเป็นการระบุขอบเขตและเกณฑ์การตรวจสอบ และวรรคที่สองเป็นการแสดงความเห็นต่องบการเงินที่ตรวจสอบ จากนั้นในปีพ.ศ. 2541 เปลี่ยนเป็น “รายงานแบบ 3 วรรค” ซึ่งแตกต่างจากแบบ 2 วรรค ตรงที่มีการเพิ่มย่อหน้าที่แสดงระบุความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีและผู้บริหารไว้ในรายงานการสอบบัญชีด้วย หลังจากนั้นได้เปลี่ยนเป็น “รายงานแบบ 6 วรรค” ซึ่งมีการระบุความรับผิดชอบของผู้บริหาร และผู้สอบบัญชีที่ชัดเจนขึ้น

ล่าสุดทาง International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับของ International Federation of Accountants (IFAC) ได้นำเสนอมาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 700 (ปรับปรุง) ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการนำเสนอรายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ โดยมีผลบังคับใช้ในต่างประเทศสำหรับการตรวจสอบงบการเงินที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 2016 เป็นต้นไป และมีผลบังคับใช้ในประเทศไทยสำหรับการตรวจสอบงบการเงินที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ลักษณะเด่นที่หน้ารายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่แตกต่างจากรายงานของผู้สอบบัญชีแบบ 6 วรรค คือ หน้ารายงานจะเริ่มต้นด้วยวรรคการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีก่อนเป็นอันดับแรก ทำให้ผู้ใช้รายงานเห็นเด่นชัด และตามด้วยวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี วรรคต่อมาคือวรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่ผู้สอบบัญชีต้องการสื่อสารกับผู้ใช้งบการเงิน ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญหรือต้องใช้ดุลยพินิจที่สำคัญของผู้สอบบัญชีที่ผู้สอบบัญชีพบระหว่างตรวจสอบแต่ได้รับหลักฐานที่เพียงพอและเหมาะสมแล้ว โดยผู้สอบบัญชีต้องใช้ดุลยพินิจในการเลือกหัวข้อสำคัญในการตรวจสอบที่จะนำมาเสนอในรายงานของผู้สอบบัญชี

งานวิจัยในอดีตได้ศึกษาผลกระทบล่วงหน้าของการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีก่อนที่จะมีการประกาศใช้ โดย Cordos & Fülöp (2015, p. 128) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในประเทศต่าง ๆ ในยุโรปที่มีต่อการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งจะส่งผลกระทบเชิงบวกในกระบวนการรายงานการตรวจสอบของผู้สอบบัญชี ซึ่งผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลวิจัยในประเทศไทยของชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์ (2552, น. 45) ที่ศึกษาระดับความเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญประกอบด้วยผู้สอบบัญชีและผู้ใช้งบการเงิน ต่อรายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ พบว่าผู้ใช้งบการเงินเห็นด้วยกับการแสดง “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชี เนื่องจากจะส่งผลให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจลักษณะทางธุรกิจและความเสี่ยงของธุรกิจได้ดียิ่งขึ้น และทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อรายงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้นด้วย นอกจากนี้งานวิจัยของ Sirois, Bédard & Bera (2018, p. 141) ได้ศึกษาถึงคุณค่าของข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี และพบว่าการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการได้รับข้อมูลของผู้ใช้งบการเงิน เนื่องจากทำให้นักลงทุนสนใจข้อมูลในรายงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้น และทำให้ผู้ใช้งบการเงินลดระดับความสนใจต่อการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินส่วนอื่นลดลง

การตอบสนองของนักลงทุนต่อข้อมูล

การตอบสนองของนักลงทุน หมายถึง การแสดงออกของนักลงทุนเมื่อถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้า เป็นเหตุให้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา เช่น การตัดสินใจจะซื้อ/ขาย หรือถือครอง การตอบสนองของนักลงทุนอาจอยู่ในรูปของปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ หรือการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ (อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์) จากงานวิจัยของ Kim & Verrecchia (1991, pp. 302-303) ได้ศึกษาเพื่อตรวจสอบเชิงทฤษฎีว่าราคาหลักทรัพย์และปริมาณซื้อขายหลักทรัพย์ที่ตอบสนองต่อการประกาศข้อมูลสาธารณะมีความสัมพันธ์กันอย่างไร งานวิจัยพบว่าปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์สะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของความแตกต่างในการตอบสนองของนักลงทุนต่อการประกาศข้อมูลหรือข่าวสาร ที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงความคาดหวังของนักลงทุนรายย่อย ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยในความเชื่อของนักลงทุน และการเปลี่ยนแปลงความคาดหวังของตลาดโดยภาพรวม เช่นเดียวกับการศึกษาของ Bamber, Barron, & Stevens (2010, p. 433) ได้ยืนยันในบทสรุปที่คล้ายกัน โดยพบว่าปฏิกิริยาด้านปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์สะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังของนักลงทุนแต่ละราย ในขณะที่ปฏิกิริยาด้านราคา

หลักทรัพย์สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในความคาดหวังของตลาดโดยรวม กล่าวคือในขณะที่ผลตอบแทนของหลักทรัพย์สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยในความเชื่อของนักลงทุน ปริมาณการซื้อขายจะสะท้อนให้เห็นถึงผลรวมของความแตกต่างในปฏิกิริยาของนักลงทุนต่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นจากการตีความในข้อมูลที่แตกต่างกัน หรือความเชื่อล่วงหน้าที่แตกต่างกัน นอกจากนี้จะศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนโดยใช้อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์แล้ว งานวิจัยทางบัญชีควรสนใจการตอบสนองของนักลงทุนโดยใช้ปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ด้วย เนื่องจากปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์จะสะท้อนถึงความแตกต่างของการตัดสินใจของนักลงทุนในช่วงเหตุการณ์ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจของนักลงทุนสู่สาธารณะ

งานวิจัยในต่างประเทศได้ศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนภายหลังจากมีการนำเสนอรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยงานวิจัยของ Christensen, Glover & Wolfe (2014, p. 71) พบว่านักลงทุนที่ได้รับรายงานผู้สอบบัญชีที่มีการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจะมีการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจมากกว่านักลงทุนที่ได้รับรายงานผู้สอบบัญชีแบบมาตรฐาน แสดงให้เห็นว่าการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีมีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุน ผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลวิจัยของRapley, Robertson & Smith (2018, p. 73) และ Sirois, Bédard & Bera (2018, p. 141) เช่นกัน

อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยในต่างประเทศที่ไม่พบประโยชน์ของการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ งานวิจัยของ Bédard, Gonthier-Besacier & Schatt (2019, p. 23) ได้ศึกษาการตอบสนองของตลาดหลักทรัพย์ต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งผลการวิจัยไม่พบการตอบสนองของตลาดหลักทรัพย์ต่อการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ จึงสรุปผลว่าการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีไม่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Gutierrez , Minutti-Meza, Tatum & Vulcheva (2018, p. 1546) และ Lennox, Schmidt & Thompson (2022, p. 3) ที่ไม่พบการตอบสนองของนักลงทุนต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ อย่างไรก็ตามผลงานวิจัยของ Altawalbeh & Alhajaya (2019, p. 50) ที่ศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในจอร์แดน พบว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนโดยวัดค่าจากปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์เกินปกติ และผลวิจัยยังพบว่าตัวแปรประเภทของตลาดหลักทรัพย์หรือระดับชั้นของตลาดหลักทรัพย์มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อระดับของการตอบสนองของนักลงทุน โดยพบว่า การตอบสนองของนักลงทุนต่อการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์หลักจะมีปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ผิดปกติน้อยกว่า

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทยได้เริ่มมีการศึกษาความมีประโยชน์ของการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมาได้ไม่นานนักงานวิจัยของ ศศิภา สัจทอง (2560, น. 50) ที่ศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเช่นกัน โดยศึกษาข้อมูลปี พ.ศ. 2559 และ 2560 พบว่าช่วงที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีการตอบสนองของราคาหลักทรัพย์โดยการวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม และยังพบว่าอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ผลการวิจัยของ ศิลปพร ศรีจันทเพชร (2560, น. 22) พบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณการซื้อขายของหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างราคาหลักทรัพย์กับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และผลวิจัยของ Boonyanet & Promsen (2019, p. 154) ที่ศึกษาการตอบสนองของราคาหลักทรัพย์ต่อการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทในกลุ่ม SET100 ไม่พบการตอบสนองของนักลงทุนผ่านราคาหลักทรัพย์ต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่แสดงในรายงานของผู้สอบบัญชี

ข้อมูลที่แสดงข้างต้นชี้ให้เห็นว่าผลการวิจัยในอดีตยังมีความไม่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะงานวิจัยในประเทศไทย ซึ่งยังให้หลักฐานเกี่ยวกับความมีประโยชน์ของการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีต่อการตัดสินใจของนักลงทุนไม่ชัดเจน กล่าวคือ ผลวิจัยในอดีตมีทั้งที่พบ และไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองของนักลงทุนต่อการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ผลวิจัยที่ไม่สอดคล้องดังกล่าวอาจเกิดจากงานวิจัยส่วนใหญ่เก็บข้อมูลตัวอย่างในระยะเวลาที่สั้น ภายหลังจากที่กำหนดให้มีการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีไม่นาน นอกจากนี้ตัวอย่างที่งานวิจัยในอดีตนำมาศึกษา คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยิ่งไปกว่านั้น มีงานวิจัยบางฉบับเจาะจงเลือกศึกษาตัวอย่างบริษัทที่อยู่ในกลุ่ม SET100 เท่านั้น ซึ่งเป็นบริษัทที่มีขนาดใหญ่ จึงอาจทำให้ไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว เนื่องจากบริษัทขนาดใหญ่มักเป็นที่สนใจของนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ และมักมีการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณชนมากกว่าบริษัทที่มีขนาดเล็ก งานวิจัยในอดีตที่ศึกษาความมีประโยชน์ของข้อมูลบัญชีจึงพบว่า ขนาดของบริษัทเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการกำหนดความมีประโยชน์ของข้อมูลทางบัญชีที่มีการเปิดเผย (Pathirawasam, 2013, p. 100) โดยนักลงทุนจะมีการตอบสนองต่อการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทขนาดเล็กมากกว่าบริษัทขนาดใหญ่ (Bae & Jeong, 2007, p. 742; Brimble & Hodgson, 2007, p. 615) โดยปกติบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ จะมีขนาดเล็กกว่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และจากงานวิจัยของ Altawalbeh & Alhajaya (2019, p. 55) ที่พบว่าตัวแปรประเภทของตลาดหลักทรัพย์หรือระดับชั้นของตลาดหลักทรัพย์มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อระดับของการตอบสนองของนักลงทุน โดยพบว่า การตอบสนองของนักลงทุนต่อการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์หลักจะมีปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ผิดปกติน้อยกว่า จึงเป็นที่มาของสมมติฐานวิจัย

สมมติฐานวิจัย 1: จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับการตอบสนองของนักลงทุน

สมมติฐานวิจัย 2: การตอบสนองของนักลงทุนต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ แตกต่างจากของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การสื่อสารและรูปแบบในการสื่อสาร

การสื่อสาร หมายถึง การถ่ายโอนความหมายระหว่างผู้สื่อสาร ซึ่งประกอบด้วยผู้ส่งสารและผู้รับสาร กระบวนการสื่อสารอาจเป็นได้ทั้งการสื่อสารทางเดียวหรือการสื่อสารสองทาง การสื่อสารทางเดียวเป็นการสื่อสารที่ผู้รับสารมีหน้าที่ฟังหรือรับอย่างเดียว ในขณะที่กระบวนการสื่อสารสองทางผู้รับสารอาจสะท้อนข้อความกลับไปยังผู้ส่งสาร การย้อนกลับสารหรือเสียงสะท้อน (Feedback) เป็นตัววัดว่าผู้ส่งสารและผู้รับสารเข้าใจตรงกันหรือไม่ ยังมีการย้อนกลับสารนานเท่าใดแสดงให้เห็นถึงความสับสนที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ความสับสน (Noise) เป็นข้อมูลข่าวสารอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทั้งจากภายในบุคคลและภายนอกบุคคล ความสับสนภายในบุคคลเกิดขึ้นได้จากแนวความคิดและการตีความหมายที่ไม่ตรงกัน ส่วนความสับสนภายนอกเกิดจากความแปรปรวนของสถานการณ์โดยรอบระหว่างกระบวนการสื่อสารนั้น นอกจากนี้ยังมีการสื่อสารที่ไม่ใช่เชิงเส้นหรือการสื่อสารที่ไม่เป็นระเบียบคือ สารที่สื่อออกไปจะกระจายไร้ทิศทาง เช่น การสื่อสารมวลชน ด้วยเหตุนี้การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นขึ้นอยู่กับวิธีการจัดการกับกระบวนการสื่อสาร

โดยปกติทัศนคติของผู้สื่อสารจะเปลี่ยนแปลงได้ถ้ามีสารสนเทศใหม่ ๆ เกิดขึ้น และกระทบต่อความเชื่อจนทำให้เปลี่ยนทัศนคติไป การเกิดขึ้นและผลกระทบของสารสนเทศที่เปลี่ยนทัศนคติของผู้สื่อสารขึ้นอยู่กับ “ทิศทาง” และ “การชั่งน้ำหนัก” ที่มีต่อสารสนเทศหนึ่ง ๆ ทิศทางจึงอาจส่งผลกระทบต่อวิธีการที่สารสนเทศมีอิทธิพลต่อระบบความเชื่อ และการชั่งน้ำหนักก็จะบอกให้รู้ว่าสารสนเทศมีผลกระทบมากขึ้นเพียงใด การผสมผสานในเรื่องการชั่งน้ำหนักและทิศทางของสารสนเทศเป็นตัวการในการกำหนดความคิดเห็นใหม่ ๆ เกิดขึ้น

การจัดทำรายงานเป็นช่องทางการสื่อสารในรูปแบบหนึ่งที่เป็นทางการ รายงานที่มีความยาวมากเกินไป มีแต่ตัวหนังสือเรียงเต็มหน้ากระดาษ แม้ว่ารายงานนั้นจะบรรจุข้อมูลที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน แต่อาจทำให้ผู้อ่านเกิดความเบื่อหน่าย หรือไม่ได้ให้ความสนใจกับเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์นั้นเลย การจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีเช่นเดียวกัน หากผู้สอบบัญชีนำเทคนิคในการนำเสนอต่าง ๆ มาใช้ น่าจะช่วยให้รายงานของผู้สอบบัญชีมีความน่าสนใจ และง่ายต่อการทำความเข้าใจมากขึ้น จะช่วยทำให้ผู้อ่านเห็นข้อมูลได้รวดเร็วและชัดเจนขึ้น ช่วยดึงความสนใจของผู้อ่านมายังสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอ ช่วยเน้นจุดสำคัญของเนื้อหา และช่วยประหยัดเวลาของผู้อ่านอีกด้วย

จากสมมติฐานความมีประสิทธิภาพของตลาดทุน แสดงให้เห็นว่า รูปแบบในการนำเสนอข้อมูลไม่มีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุน หากการนำเสนอตั้งกล่าวให้ข้อมูลเดียวกัน ในขณะที่งานวิจัยทางด้านจิตวิทยาแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการนำเสนอข้อมูลมีผลต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจที่แตกต่างกัน เนื่องจากรูปแบบการนำเสนอมีผลต่อ การได้รับข้อมูล การประเมินข้อมูลที่ได้รับ และการให้น้ำหนักข้อมูล โดยงานวิจัยของ Hirst & Hopkins (1998, p.49-50) พบว่า การนำเสนอข้อมูลกำไร(ขาดทุน) เบ็ดเสร็จในรูปแบบที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การประเมินมูลค่าหุ้นของผู้ใช้การเงินแตกต่างกัน โดยการนำเสนอกำไร(ขาดทุน) เบ็ดเสร็จในรูปแบบที่ชัดเจนจะส่งผลให้ผู้ใช้งบการเงิน (นักวิเคราะห์หลักทรัพย์) ตรวจพิจารณาการตกแต่งกำไรของกิจการได้ ซึ่งมีผลกระทบต่อประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ของกิจการ

การแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และวิธีการจัดการกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี เป็นการใช้ดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีในการกำหนดว่า จะนำเสนอประเด็นใดบ้าง จำนวนกี่ประเด็น และใช้รูปแบบใดในการนำเสนอ (สภานิติบัญญัติ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559, น. 14) ทั้งนี้ รายงานของผู้สอบบัญชีเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้ไ้รายงาน และยังเป็นกลไกที่ช่วยลดความไม่สมมาตรกันของข้อมูลอีกด้วย หากการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีมีรูปแบบที่อ่านง่าย ชัดเจน สามารถทำให้ผู้ไ้รายงานทำความเข้าใจได้ง่าย และรวดเร็ว ไม่เป็นเพียงแต่ข้อความบรรยายที่ต่อเนื่องอย่างเดียว น่าจะมีส่วนทำให้ผู้ไ้รายงานเกิดความสนใจ จดจำและสามารถเข้าใจข้อมูลที่ต้องการสื่อสารได้รวดเร็วขึ้น จนนำไปสู่การตัดสินใจที่ทันต่อเหตุการณ์ (Fakhfakh, 2015, p. 28)

ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์ (2560, น. 14) ศึกษาการนำเสนอรายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ที่มีการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในปีแรกในปี พ.ศ.2559 พบว่า ผู้สอบบัญชีเลือกนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแตกต่างกัน รายงานผู้สอบบัญชีจำนวน 185 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 36 ของกลุ่มตัวอย่างเลือกนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบของตาราง ส่วนที่เหลือเลือกนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเช่นเดียวกับเนื้อหาส่วนอื่น ๆ ในรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งการเลือกรูปแบบในการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่แตกต่างกัน อาจทำให้การตอบสนองของผู้ใช้งบการเงินแตกต่างกัน จึงเป็นที่มาของสมมติฐานวิจัย ดังนี้

สมมติฐานวิจัย 3: รูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับการตอบสนองของนักลงทุน

สมมติฐานวิจัย 4: การตอบสนองของนักลงทุนต่อรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอแตกต่างจากของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

หลักเกณฑ์	2559	2560	2561	2562	รวม
จำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์	691	737	759	785	2,972
หัก บริษัทจดทะเบียนที่เข้าข่ายถูกเพิกถอน	14	14	14	14	56
บริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน	6	6	6	6	24
บริษัทจดทะเบียนที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน	66	51	48	13	178
รวมตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	605	666	691	752	2,714

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในระหว่างปี พ.ศ. 2559-2562 โดยไม่รวมบริษัทที่ถูกเพิกถอน บริษัทที่เข้าข่ายถูกเพิกถอน หรือบริษัทที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างต้องเป็นบริษัทที่มีข้อมูลเกี่ยวกับราคาและปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ ในช่วงเวลาที่มีการเผยแพร่การเงินและรายงานของผู้สอบบัญชี จากหลักเกณฑ์ที่กำหนดข้างต้น งานวิจัยนี้จึงมีตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 2,714 ตัวอย่าง

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแยกตามตลาดหลักทรัพย์

ประเภทตลาดหลักทรัพย์	2559	2560	2561	2562	รวม	ร้อยละ
SET	485	527	540	587	2,139	78.81
MAI	120	139	151	165	575	21.19
รวม	605	666	691	752	2,714	100.00

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแยกตามตลาดหลักทรัพย์พบว่า จากจำนวนตัวอย่าง 2,714 ตัวอย่าง เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2,139 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 78.81 และเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 575 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 21.19

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแยกตามประเภทอุตสาหกรรม

กลุ่มอุตสาหกรรม	2559	2560	2561	2562	รวม	ร้อยละ
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	50	56	57	63	226	8.33
เทคโนโลยี	45	49	49	50	193	7.11
ทรัพยากร	50	57	59	66	232	8.55
ธุรกิจการเงิน	64	63	61	68	256	9.43
บริการ	123	136	140	153	552	20.34
สินค้าอุตสาหกรรม	97	112	117	125	451	16.62
สินค้าอุปโภคบริโภค	41	41	41	48	171	6.30
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	135	152	167	179	633	23.32
รวม	605	666	691	752	2,714	100.00

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยแยกตามประเภทอุตสาหกรรมพบว่า จากตัวอย่างทั้งหมด 2,714 ตัวอย่าง จำนวนตัวอย่างมากที่สุดในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง มีจำนวน 633 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 23.32 รองลงมาคือกลุ่มบริการและกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม มีจำนวน 552 ตัวอย่าง และ 451 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 20.34 และร้อยละ 16.62 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยฉบับนี้เก็บข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ข้อมูลทางบัญชีในงบการเงินและหมายเหตุประกอบงบการเงิน ข้อมูลราคาหลักทรัพย์และปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2562 จากเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เว็บไซต์ของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และใช้ข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลตลาดหลักทรัพย์บนอินเทอร์เน็ต SETSMART ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ประกาศแก่สาธารณชน

แบบจำลองที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้พัฒนาแบบจำลองสำหรับทดสอบสมมติฐานการตอบสนองของนักลงทุนต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ตัวแปรตามที่ใช้ในการวิจัย คือ การตอบสนองของนักลงทุนจากปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ผิดปกติ (Abnormal trading volume) งานวิจัยฉบับนี้ วัดค่าการตอบสนองของนักลงทุนผ่านค่าสัมบูรณ์ของปริมาณซื้อขายหลักทรัพย์ผิดปกติ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Altawalbeh & Alhajaya (2019, p. 55) โดยมีจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นตัวแปรต้น และได้นำตัวแปรประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่บริษัทจดทะเบียนมาพิจารณาผลกระทบร่วมกับตัวแปรต้นในรูปแบบ interaction term กับการตอบสนองของนักลงทุน เนื่องจากงานวิจัยในอดีตพบว่าตัวแปรประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่บริษัทจดทะเบียนมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อระดับของการตอบสนองของนักลงทุน โดยงานวิจัยในอดีตพบว่า การตอบสนองของนักลงทุนต่อการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์หลักจะมีปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ผิดปกติน้อยกว่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์รอง Altawalbeh & Alhajaya (2019, p. 55)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เพิ่มตัวแปรควบคุมประกอบผลการดำเนินงาน ขนาดกิจการ มูลค่าตลาดของกิจการ โครงสร้างเงินทุน และประเภทของสำนักงานสอบบัญชี เนื่องจากงานวิจัยในอดีตที่เคยศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเคยพบว่าตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับปริมาณซื้อขายหลักทรัพย์ (ศิลปพร ศรีจันทพร, 2560, น. 29 และ Altawalbeh & Alhajaya, 2019, p. 53) ผู้วิจัยจึงได้แบบจำลองดังนี้

$$ATV_{it} = \beta_0 + \beta_1 KAM_{it} + \beta_2 KAM_{it} * MK_{it} + \beta_3 FORMAT_{it} + \beta_4 FORMAT_{it} * MK_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 SIZE_{it} + \beta_7 MB_{it} + \beta_8 LEV_{it} + \beta_9 AUDITOR_{it} + \epsilon_{it} \quad (1)$$

โดยที่

ATV_{it}	=	การตอบสนองของนักลงทุนของบริษัท i ในปี t
KAM_{it}	=	จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัท i ในปี t
$FORMAT_{it}$	=	รูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัท i ในปี t
MK_{it}	=	ประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนของบริษัท i ในปี t
ROA_{it}	=	ความสามารถในการทำกำไรของบริษัท i ในปี t
$SIZE_{it}$	=	ขนาดกิจการของบริษัท i ในปี t
MB_{it}	=	มูลค่าตลาดของบริษัท i ในปี t
LEV_{it}	=	โครงสร้างเงินทุนของบริษัท i ในปี t
$AUDITOR_{it}$	=	ประเภทของสำนักงานสอบบัญชีของบริษัท i ในปี t

ตารางที่ 4 แสดงการวัดค่าตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

สัญลักษณ์	ตัวแปร	การวัดค่า
ATV	การตอบสนองของนักลงทุน	ค่าสัมบูรณ์ของ Log ปริมาณการซื้อขาย หลักทรัพย์ที่ผิดปกติสะสม 7 วัน ($t+3$)
KAM	จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบใน รายงานของผู้สอบบัญชี	จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงาน ของผู้สอบบัญชี
FORMAT	รูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการ ตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี	แสดงแบบตาราง = 1 แสดงแบบพรรณนา = 0
MK	ประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่จดทะเบียน	จดทะเบียนใน MAI = 1 จดทะเบียนใน SET = 0
ROA	ความสามารถในการทำกำไร	อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม
SIZE	ขนาดกิจการ	ค่า Log ของสินทรัพย์รวม
MB	มูลค่าตลาดของกิจการ	มูลค่าตลาดหารด้วยมูลค่าตามบัญชี
LEV	โครงสร้างเงินทุน	อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์
AUDITOR	ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี	Big4 = 1 Non-Big 4 = 0

ผลการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้แสดงผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ผลวิจัยในส่วนของการสถิติเชิงพรรณนา และผลวิจัยในส่วนของการสถิติเชิงอนุมาน

1. ผลวิจัยในส่วนของการสถิติเชิงพรรณนา

ผลวิจัยในส่วนของการสถิติเชิงพรรณนาในส่วนแรกจะเป็นการนำเสนอผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 และในส่วนที่สองจะเป็นการนำเสนอค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1.1 การนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี

ตารางที่ 5 รูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี

รูปแบบ	ประเภทสำนักงาน สอบบัญชี	SET		MAI		รวม	
		ตัวอย่าง	ร้อยละ	ตัวอย่าง	ร้อยละ	ตัวอย่าง	ร้อยละ
พรรณนา	Big4	730	56	147	37	877	51
	Non-Big4	571	44	255	63	826	49
รวมรายงานรูปแบบพรรณนา		1,301	100	402	100	1,703	100
		61%		70%		63%	
ตาราง	Big4	730	87	130	75	860	85
	Non-Big4	108	13	43	25	151	15
รวมรายงานรูปแบบตาราง		838	100	173	100	1,011	100
		39%		30%		37%	
รวมตัวอย่างทั้งหมด		2,139	100	575	100	2,714	100
		100%		100%		100%	

ตารางที่ 5 แสดงแสดงรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีซึ่งมี 2 รูปแบบ คือ แบบพรรณนาและแบบตาราง โดยแยกตามประเภทสำนักงานสอบบัญชี และประเภทตลาดหลักทรัพย์ที่จดทะเบียน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 2,714 ตัวอย่าง พบว่า 1,703 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 63 มีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบพรรณนา และ 1,011 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 37 มีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบตาราง

หากพิจารณาตัวอย่างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่ามีการนำเสนอในรูปแบบพรรณนาร้อยละ 61 และนำเสนอในรูปแบบตารางร้อยละ 39 ตัวอย่างจากตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ มีการนำเสนอในรูปแบบพรรณนา 1,301 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 70 และนำเสนอในรูปแบบตาราง 838 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 30

หากพิจารณาตัวอย่างแยกตามประเภทของสำนักงานสอบบัญชี พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 1,737 คิดเป็นร้อยละ 64 ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big4) และจำนวน 977 คิดเป็นร้อยละ 36 ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (Non-Big4) ในจำนวนของตัวอย่างที่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (Non-Big4) มีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบพรรณนา จำนวน 826 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 84.54 และส่วนที่เหลือจำนวน 151 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 15.46 นำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบตาราง

สำหรับตัวอย่างที่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big4) พบว่ามีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบตารางและในรูปแบบพรรณนาในจำนวนใกล้เคียงกัน โดยแสดงในรูปแบบพรรณนา 877 ตัวอย่าง และแสดงในรูปแบบตาราง 860 ตัวอย่าง

ตารางที่ 6 จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีแยกตามประเภทของตลาด หลักทรัพย์ที่จดทะเบียน

จำนวนเรื่องสำคัญในการ ตรวจสอบในรายงานของ ผู้สอบบัญชี	ประเภทของตลาดหลักทรัพย์				รวม	
	SET		MAI		จำนวน ตัวอย่าง	ร้อยละ
	จำนวน ตัวอย่าง	ร้อยละ	จำนวน ตัวอย่าง	ร้อยละ		
0	7	0.33	10	1.74	17	0.63
1	770	36.00	291	50.61	1,061	39.09
2	893	41.74	202	35.13	1,095	40.35
3	342	15.99	60	10.43	402	14.81
4	99	4.63	12	2.09	111	4.09
5	21	0.98	0	0	21	0.77
6	7	0.33	0	0	7	0.26
รวมจำนวนตัวอย่าง	2,139	100.00	575	100.00	2,714	100.00
เฉลี่ย	1.92 เรื่อง		1.61 เรื่อง		1.86 เรื่อง	

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีแยกตามประเภทของตลาดหลักทรัพย์ เมื่อพิจารณากลุ่มตัวอย่างรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีเฉลี่ย 1.86 เรื่อง จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบสูงสุดที่ผู้สอบบัญชिनำเสนอคือ 6 เรื่อง และต่ำสุดคือไม่มีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีเลย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 1,095 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 40.35 มีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจำนวน 2 เรื่อง

เมื่อแยกพิจารณาแยกตามประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่จดทะเบียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) มีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเฉลี่ยจำนวน 1.92 เรื่อง จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบสูงสุดที่ผู้สอบบัญชีนำเสนอคือ 6 เรื่อง และต่ำสุดคือไม่มีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีเลย โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 893 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 41.74 แสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจำนวน 2 เรื่อง

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างจากตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ มีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเฉลี่ยจำนวน 1.61 เรื่อง จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบสูงสุดที่ผู้สอบบัญชีนำเสนอคือ 4 เรื่อง และต่ำสุดคือไม่มีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีเลย โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 291 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 50.61 แสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจำนวน 1 เรื่อง

ตารางที่ 7 จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีแยกตามประเภทอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรม	จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ							รวม	เฉลี่ย (เรื่อง)
	0	1	2	3	4	5	6		
เกษตรและอาหาร	-	77	108	31	9	1	-	226	1.89
สินค้าอุปโภคบริโภค	4	64	73	25	1	4	-	171	1.81
การเงิน	3	66	122	41	20	1	3	256	2.09
สินค้าอุตสาหกรรม	5	208	175	62	1	-	-	451	1.66
อสังหาริมทรัพย์และ ก่อสร้าง	-	278	241	87	22	5	-	633	1.79
ทรัพยากร	2	104	80	34	12	-	-	232	1.78
บริการ	3	214	232	67	29	5	2	552	1.87
เทคโนโลยี	-	50	64	55	17	5	2	193	2.32
รวม	17	1,061	1,095	402	111	21	7	2,714	1.86

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีแยกตามประเภทของอุตสาหกรรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีมีการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากที่สุด มีจำนวนเฉลี่ย 2.32 เรื่อง รองลงมาคือ กลุ่มธุรกิจการเงินมีการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเฉลี่ย 2.09 เรื่อง อาจเป็นผลเนื่องมาจากการดำเนินธุรกิจที่มีความซับซ้อนของกลุ่มเทคโนโลยีและกลุ่มธุรกิจการเงินก่อให้เกิดรายการบัญชีที่ต้องมีการประมาณการและการใช้ดุลยพินิจสูงกว่าอุตสาหกรรมอื่น ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมมีการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.66 เรื่อง ซึ่งอาจเกิดจากรายการในงบการเงินของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมมีความซับซ้อน ใช้การประมาณการ และดุลยพินิจน้อยกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น

ตารางที่ 8 ประเด็นที่นำมาเสนอเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแยกตามประเภทของตลาดหลักทรัพย์

ประเด็น	SET		MAI		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การรับรู้รายได้	1139	27.6	376	40.7	1,515	30.0
การด้อยค่าของสินทรัพย์	827	20.1	148	16.0	975	19.3
การวัดมูลค่าสินทรัพย์	679	16.5	86	9.3	765	15.1
การวัดมูลค่าสินค้านี้คงเหลือ	541	13.1	142	15.4	683	13.5
ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	343	8.3	75	8.1	418	8.3
ธุรกรรมกับกิจการที่เกี่ยวข้องกัน	257	6.2	42	4.6	299	6.0
ประมาณการหนี้สิน	169	4.1	26	2.8	195	3.9
คดีฟ้องร้อง/ข้อพิพาท	45	1.1	9	1.0	54	1.1
อื่น ๆ	125	3.0	19	2.1	144	2.8
รวม	4,125	100	923	100	5,048	100

ตารางที่ 8 แสดงความถี่ของประเด็นที่ผู้สอบบัญชีนำมาเสนอเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยพบว่า ประเด็นที่ผู้สอบบัญชีมักนำมาเสนอเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากที่สุด คือ การรับรู้รายได้ รองลงมาคือ การด้อยค่าของสินทรัพย์ และการวัดมูลค่าสินทรัพย์ ตามลำดับ โดยเมื่อแยกวิเคราะห์ตามประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่จดทะเบียน พบว่าผลวิจัยสอดคล้องกับผลของกลุ่มตัวอย่างรวม คือ ยังคงพบว่า ประเด็นที่ผู้สอบบัญชีมักนำมาเสนอเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทั้งในกลุ่มตัวอย่างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีการจัดเรียงอันดับเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างรวม

1.2 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรต้น ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุมที่ใช้ในการวิจัย

ตารางที่ 9 สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรเชิงปริมาณ

ตัวแปร	หน่วย	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ATV	Log	0.0006	5.7868	0.9606	0.7829
KAM	เรื่อง	0.0000	6.0000	1.8600	0.9052
ROA	เท่า	-1.1956	0.7399	0.0527	0.1000
SIZE	Log	4.9783	9.5177	6.7163	0.7375
MB	เท่า	-13.7400	68.6700	2.2600	3.2862
LEV	เท่า	0.0001	1.2286	0.4161	0.2339

จากตารางที่ 9 แสดงข้อมูลสถิติเบื้องต้นของตัวแปรเชิงปริมาณของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ปริมาณซื้อขายหลักทรัพย์ผิดปกติเฉลี่ยสะสม (ATV) มีค่าเฉลี่ย 0.9606 จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (KAM) มีค่าเฉลี่ย 1.8600 เรื่อง มีค่าสูงสุดที่ 6 เรื่อง ความสามารถในการทำกำไรของกิจการ (ROA) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.0527 เท่า ขนาดของกิจการ (SIZE) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6.7163 มูลค่าตลาดของกิจการและโครงสร้างเงินทุน มีค่าเฉลี่ยที่ 2.2600 เท่า และ 0.4161 เท่า ตามลำดับ

ตารางที่ 10 สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรเชิงคุณภาพ

ตัวแปร	กลุ่มตัวแปร	แทนค่า	ความถี่	ร้อยละ
FORMAT	พรรณนา	0	1,703	63
	ตาราง	1	1,011	37
	รวม		2,714	100
MK	SET	0	2,139	79
	MAI	1	575	21
	รวม		2,714	100
AUDITOR	Big4	1	1,737	64
	Non-Big4	0	977	36
	รวม		2,714	100

จากตารางที่ 10 แสดงข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรเชิงคุณภาพ พบว่ารายงานของผู้สอบบัญชีมีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นแบบพรรณนา 1,703 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 63 และนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นแบบตาราง 1,011 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 37 จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 2,714 ตัวอย่าง พบว่าจำนวน 2,139 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 79 จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) จำนวน 575 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 21 นอกจากนี้ยังพบว่าจากจำนวนตัวอย่าง 2,714 ตัวอย่าง ประกอบด้วยตัวอย่างที่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big4) จำนวน 1,737 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 64 และใช้บริการผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีอื่น (Non-Big4) จำนวน 977 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 36

2. ผลวิจัยในส่วนของสถิติเชิงอนุมาน

สำหรับผลวิจัยในส่วนของสถิติเชิงอนุมาน จะแสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุจากแบบจำลองที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งนำไปใช้ในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 และ 3

2.1 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตัวแปร	ATV	KAM	FORMAT	SIZE	ROA	MB	LEV	AUDITOR
ATV	1							
KAM	-0.097**	1						
FORMAT	0.006	-0.078**	1					
SIZE	-0.098**	0.255**	0.219**	1				
ROA	-0.077**	-0.106**	-0.018	0.116**	1			
MB	-0.097**	0.006	0.001	-0.035	0.161**	1		
LEV	-0.203**	0.255**	0.066**	0.405**	-0.223**	0.120**	1	
AUDITOR	0.006	0.123**	0.338**	0.345**	0.125**	0.050**	0.093**	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ตารางที่ 11 แสดงการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของตัวแปรโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson Correlation เพื่อวัดระดับและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร จากข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์การถดถอย ตัวแปรต้นไม่ควรมีความสัมพันธ์กันหรือควรเป็นอิสระต่อกัน โดยค่าสหสัมพันธ์ไม่ควรเกิน 0.70 และไม่ควรต่ำกว่า -0.70 หากค่าสหสัมพันธ์เกิน 0.70 หรือต่ำกว่า -0.70 อาจทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity ได้ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละคู่พบว่า ไม่มีตัวแปรต้นคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันเอง

2.2 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ

งานวิจัยฉบับนี้ได้นำการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุมาใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์	t	p-value	VIF
Constant	2.367**	15.197	0.000	
KAM	-0.022	-1.286	0.199	1.182
KAM*MK	-0.264**	-11.389	0.000	1.518
FORMAT	0.046	1.348	0.178	1.406
FORMAT*MK	-0.185**	-2.597	0.009	1.531
ROA	-1.017**	-6.615	0.000	1.197
SIZE	-0.152**	-5.875	0.000	1.849
MB	-0.012**	-2.802	0.005	1.080
LEV	-0.549**	-7.610	0.000	1.440
AUDITOR	0.080**	2.416	0.016	1.275
Adjusted R ²	0.125			
F-test (ANOVA)	44.068**			
p-value	0.000			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

จากตารางที่ 12 แสดงผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์การตอบสนองของนักลงทุนต่อการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี ผลการวิเคราะห์ในภาพรวมของแบบจำลองพบว่าแบบจำลองมีค่าสถิติ F-test (ANOVA) = 44.068 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าแบบจำลองมีความเหมาะสมที่นำมาใช้ในการศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนต่อการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี และแบบจำลอง มีค่า Adjusted R² เท่ากับ 0.125

ผลวิจัยในตารางที่ 12 ได้แสดงค่า VIF ที่ได้จากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุพบว่ามีความต่ำมาก ซึ่งอยู่ในช่วง 1.080-1.849 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 5 ผลวิจัยดังกล่าวจึงนำมาสู่ผลสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์ในแบบจำลองไม่มีความสัมพันธ์กันเองที่จะนำไปสู่การเกิดปัญหา Multicollinearity (Shrestha, 2020, p.40) ส่วนการทดสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุในประเด็นอื่น ๆ ไม่พบปัญหา

จากสมมติฐานวิจัย 1: จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับการตอบสนองของนักลงทุน และสมมติฐานวิจัย 3: รูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับการตอบสนองของนักลงทุน แต่ผลวิจัยที่ได้จากแบบจำลองไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองของนักลงทุนกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (KAM) และกับรูปแบบการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (FORMAT) โดยค่าสัมประสิทธิ์ของจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และรูปแบบการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเท่ากับ -0.022 และ 0.046 ตามลำดับ มีค่า p-value เท่ากับ 0.199 และ 0.178 ตามลำดับ จากผลวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ 1 และ 3

จากสมมติฐานวิจัย 2: การตอบสนองของนักลงทุนต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอแตกต่างจากของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และสมมติฐานวิจัย 4: การตอบสนองของนักลงทุนต่อรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอแตกต่างจากของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เมื่อผู้วิจัยใส่ตัวแปรประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนเพื่อพิจารณาผลกระทบร่วมกับตัวแปรจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (KAM*MK) และตัวแปรรูปแบบการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (FORMAT*MK) ผลวิจัยพบว่าการตอบสนองของนักลงทุนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และรูปแบบการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรร่วมระหว่างจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและประเภทของตลาดหลักทรัพย์ -0.264 มีค่า p-value <0.0001 และมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรร่วมระหว่างรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและประเภทของตลาดหลักทรัพย์ -0.185 มีค่า p-value 0.009 ผลวิจัยที่ได้แสดงให้เห็นว่า นักลงทุนมีการตอบสนองต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และรูปแบบการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ แตกต่างจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กล่าวคือ จากผลวิจัยเดิมในการทดสอบสมมติฐานที่ 1 และ 3 ที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองของนักลงทุน (ตัวแปร ATV) กับตัวแปรจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (KAM) และตัวแปรรูปแบบการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (FORMAT) นั้น แต่เมื่อผู้วิจัยนำตัวแปรประเภทประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนมาศึกษาผลกระทบร่วม (กำหนดให้ MK = 1 หากตัวอย่างเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ) กลับพบการตอบสนองของนักลงทุนในทิศทางลบต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ แสดงให้เห็นว่าประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่บริษัทจดทะเบียนมีผลต่อการตอบสนองของนักลงทุนต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยยอมรับสมมติฐานวิจัยที่ 2 และ 4

ในส่วนของตัวแปรควบคุมนั้น ผลวิจัยจากแบบจำลองพบว่า การตอบสนองของนักลงทุนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสามารถในการทำกำไร ขนาดของกิจการ มูลค่าตลาดของกิจการ และโครงสร้างเงินทุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการตอบสนองของนักลงทุนกับประเภทของสำนักงานสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนต่อการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีการเปลี่ยนแปลงยังมีงานวิจัยศึกษาไม่มากนัก เนื่องจากข้อกำหนดให้ต้องนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีเริ่มมีผลในการปฏิบัติไม่นานโดยเริ่มมีผลต่อการเงินสำหรับงวดปีพ.ศ. 2559 งานวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่ได้ศึกษาในช่วง 1-2 ปีที่เริ่มมีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างที่งานวิจัยเหล่านั้นนำมาใช้ในการศึกษาเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรืออาจเจาะจงศึกษาในกลุ่ม SET100 ซึ่งเป็นบริษัทที่มีขนาดใหญ่ จึงอาจมีส่วนที่ทำให้งานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่ไม่พบการตอบสนองของนักลงทุนต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ จึงดูเหมือนเป็นการลดทอนความมีประโยชน์ของข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ผู้สอบบัญชีตั้งใจที่จะสื่อสารต่อนักลงทุนและผู้ใช้การเงินลดลงไป

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สอบบัญชีมีรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ 2 รูปแบบ คือ แบบพรรณนา และแบบตาราง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ซึ่งมีจำนวน 1,703 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 63 มีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบพรรณนา ซึ่งเป็นการนำเสนอในรูปแบบที่สอดคล้องกับการนำเสนอเนื้อหาส่วนอื่น ๆ ในรายงานของผู้สอบบัญชี และกลุ่มตัวอย่างส่วนที่เหลือจำนวน 1,011 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 37 มีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบตาราง เมื่อพิจารณาแยกตามประเภทตลาดหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และกลุ่มตัวอย่างจากตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ส่วนใหญ่มีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบพรรณนาเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 61 และ 70 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างรวมมีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีเฉลี่ย 1.86 เรื่อง เมื่อพิจารณาแยกตามประเภทตลาดหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนพบว่ากลุ่มตัวอย่างจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการนำเสนอจำนวนเฉลี่ย 1.92 เรื่อง และกลุ่มตัวอย่างจากตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ มีการนำเสนอจำนวนเฉลี่ย 1.61 เรื่อง ประเด็นที่ผู้สอบบัญชีเลือกมานำเสนอเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากที่สุดคือ การรับรู้รายได้ รองลงมาคือ การด้อยค่าของสินทรัพย์ และการวัดมูลค่าสินทรัพย์ ตามลำดับ

ผลวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ผู้วิจัยไม่พบการตอบสนองของนักลงทุนต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และไม่พบการตอบสนองของนักลงทุนต่อรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ อย่างไรก็ตามเมื่อผู้วิจัยนำตัวแปรประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่บริษัทจดทะเบียนมาพิจารณาผลกระทบต่อการตอบสนองของนักลงทุนร่วมกับตัวแปรจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ งานวิจัยกลับพบว่านักลงทุนมีการตอบสนองในทิศทางลบต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบตารางของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ตั้งแต่ปี 2559 ที่ผู้สอบบัญชีต้องนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงาน ผู้สอบบัญชีนั้น ผู้สอบบัญชียังคงนิยมนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบพรรณนามากกว่ารูปแบบตาราง โดยมีสัดส่วนในการนำเสนอในรูปแบบพรรณนาคิดเป็นร้อยละ 63 ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยในอดีตของชาญชัย ตั้งเรณรัตน์ (2560, น. 14) ที่ศึกษาการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในปีแรก (ปี 2559) ที่พบว่า ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่เลือกนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบพรรณนาในสัดส่วนร้อยละ 64 และในรูปแบบตารางร้อยละ 36

กลุ่มตัวอย่างรวมมีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีเฉลี่ย 1.86 เรื่อง ซึ่งลดลงจากการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในปีแรก (ปี 2559) ที่นำเสนอเฉลี่ย 2.07 เรื่อง (ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์, 2560, น. 19) ประเด็นที่ผู้สอบบัญชีเลือกมานำเสนอเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากที่สุดคือการรับรู้รายได้ รองลงมาคือ การด้อยค่าของสินทรัพย์ และการวัดมูลค่าสินทรัพย์ ตามลำดับ ซึ่งลำดับในการเลือกนำเสนอในงานวิจัยฉบับนี้แตกต่างจากผลการศึกษาของชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์ (2560, น. 12) ที่พบว่าประเด็นที่ผู้สอบบัญชีเลือกมานำเสนอเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากที่สุดคือ การด้อยค่าของสินทรัพย์ การรับรู้รายได้ และการวัดมูลค่าสินทรัพย์ ตามลำดับ

ผลวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ผู้วิจัยไม่พบการตอบสนองของนักลงทุนต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Bédard, Gonthier-Besacrier & Schatt (2019, p. 23); Gutierrez, Minutti-Meza, Tatum & Vulcheva (2018, p. 1546) และ Lennox, Schmidt & Thompson (2022, p. 3) และไม่พบการตอบสนองของนักลงทุนต่อรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตของ Hirst & Hopkins (1998, pp.49-50) (Fakhfakh, 2015, p. 28) ที่พบว่าการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้ข้อมูลต่างกัน อย่างไรก็ตามเมื่อผู้วิจัยนำตัวแปรประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่บริษัทจดทะเบียนมาพิจารณาผลกระทบต่อการตอบสนองของนักลงทุนร่วมกับตัวแปรจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ งานวิจัยกลับพบว่านักลงทุนมีการตอบสนองในทิศทางลบต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบตารางของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ซึ่งผลวิจัยนี้สอดคล้องกับผลวิจัยของ Altawalbeh & Alhajaya (2019, p. 55) ที่พบว่านักลงทุนมีการตอบสนองต่อการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทที่มีขนาดเล็ก และบริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์รองมากกว่าบริษัทขนาดใหญ่ และบริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์หลัก ผลวิจัยที่ได้รับอาจเป็นผลเนื่องมาจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เป็นที่สนใจของนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ และนักลงทุนน้อยกว่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ข้อมูลของบริษัทเหล่านี้ที่เผยแพร่สู่สาธารณะจึงมีน้อยกว่า เมื่อมีการเปิดเผยข้อมูลใด ๆ รวมถึงการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานผู้สอบบัญชีออกมา จึงมีการตอบสนองจากนักลงทุนมากกว่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่บริษัทจดทะเบียนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตอบสนองต่อการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทั้งในส่วนของการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และรูปแบบในการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานผู้สอบบัญชีด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

จากผลวิจัยที่พบแสดงให้เห็นว่านักลงทุนมีการตอบสนองเชิงลบต่อการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี ทั้งที่วัตถุประสงค์ของการกำหนดให้มีการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มการสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้ใช้งบการเงินว่า มีประเด็นใดจากการตรวจสอบงบการเงินของบริษัทที่ผู้สอบบัญชีให้ความสนใจและให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ซึ่งประเด็นเหล่านั้นผู้สอบบัญชีสามารถรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชีได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม ซึ่งไม่ได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีต่อบริษัทแต่อย่างใด ซึ่งการตอบสนองเชิงลบของนักลงทุนดังกล่าวจะมีต่อบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มากกว่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มการสื่อสารและให้ความรู้แก่ผู้ใช้งบการเงินเกี่ยวกับการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีให้มากขึ้นโดยเฉพาะกับนักลงทุนในตลาดเอ็ม เอ ไอ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนักลงทุนรายย่อย เพื่อให้นักลงทุน และผู้ใช้งบการเงินอื่นเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ที่ผู้สอบบัญชีต้องการจะสื่อสารกับผู้ใช้งบการเงินที่ถูกต้อง

ผลวิจัยในครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้สอบบัญชี ในการนำผลวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทั้งในส่วนของการงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และรูปแบบการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบให้มีความเหมาะสม เช่น การที่ผลวิจัยพบว่าหากผู้สอบบัญชีนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแบบตารางจะส่งผลกระทบต่อความตั้งใจของนักลงทุนในทิศทางลบต่อนักลงทุนในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มากกว่าการนำเสนอแบบพรรณนา เนื่องจากโดยปกติแล้ว บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีข้อมูลที่ประกาศสู่สาธารณชนน้อยกว่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การที่มีข้อมูลเปิดเผยออกมาจึงทำให้มีการตอบสนองที่มากกว่า ประกอบกับการที่ผู้สอบบัญชีแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เห็นได้อย่างชัดเจนในรูปแบบตาราง จึงทำให้ข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบโดดเด่นจากการเนื้อหาในส่วนอื่น ๆ ที่นำเสนออยู่ด้วยกันในหน้ารายงานผู้สอบบัญชี ยิ่งทำให้นักลงทุนสังเกตเห็นการแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ชัดเจนขึ้น หากนักลงทุนยังมีความเข้าใจการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบได้ไม่ดีพอ ผู้สอบบัญชีควรนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบพรรณนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ทั้งนี้เพื่อลดผลกระทบจากความเข้าใจที่ยังคลาดเคลื่อนของนักลงทุนให้ลดลง

ข้อเสนอแนะในเชิงทฤษฎี

งานวิจัยด้านการบัญชีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเน้นและให้ความสำคัญในการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นหลัก งานวิจัยเหล่านี้จะไม่รวมบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เข้าไปเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัย โดยปราศจากการชี้แจงเหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงไม่นำไปรวมเป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งที่นักลงทุน และนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ ตลอดจนผู้สนใจอื่นต่างให้ความสำคัญกับบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เช่นเดียวกับบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีผลทำให้งานวิจัยที่เกี่ยวกับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีจำนวนที่จำกัด

งานวิจัยฉบับนี้จึงเป็นงานวิจัยที่เติมเต็มช่องว่างงานวิจัยในอดีตดังกล่าว โดยการรวมบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เข้าไปเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยด้วย ซึ่งหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากงานวิจัยฉบับนี้ได้แสดงให้เห็นว่าประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่บริษัทจดทะเบียนมีผลต่อการตอบสนองของนักลงทุนต่อข้อมูลทางบัญชีที่แตกต่างกัน ดังนั้น งานวิจัยที่ศึกษาความมีประโยชน์ของข้อมูลทางบัญชี จึงควรนำปัจจัยประเภทของตลาดหลักทรัพย์ที่บริษัทจดทะเบียนร่วมพิจารณาในการทำวิจัยด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

งานวิจัยต่อไปอาจศึกษาถึงระดับของงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เหมาะสมที่ผู้สอบบัญชีควรนำเสนอในรายงานของผู้สอบบัญชี และศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนต่อหัวข้อต่าง ๆ ที่นำมากำหนดเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์. (2552). การสื่อสารของรายงานของผู้สอบบัญชี: กรณีร่างรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 13(8), 31-53.
- ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์. (2560). การใช้รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่: ประสบการณ์ปีแรก. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 13(38), 5-21.
- ศศิภา สอึงทอง. (2560). *ประโยชน์ที่ได้รับจากการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. งานค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาการบัญชี, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*

- ศิลปพร ศรีจันทเพร. (2560). "เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ" ในหน้ารายงานผู้สอบบัญชีกับการตอบสนองของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 38(6), 22-37.
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). *มาตรฐานการสอบบัญชีฉบับที่ 701: การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต*. กรุงเทพมหานคร: สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Altawalbeh, M. A. F., & Alhajaya, M. E. S. (2019). The investors reaction to the disclosure of key audit matters: Empirical evidence from Jordan. *International Business Research*, 12(3), 50-57.
- Bae, K. H., & Jeong, S. W. (2007). The value-relevance of earnings and book value, ownership structure, and business group affiliation: Evidence from Korean Business Groups. *Journal of Business Finance & Accounting*, 34(5), 740-766.
- Bamber, L. S., Barron, O. E., & Stevens, D. E. (2010). Trading volume around earnings announcements and other financial reports: Theory, research design, empirical evidence, and directions for future research. *Contemporary Accounting Research*, 28(2), 431-471.
- Bédard, J., Gonthier-Besacier, N., & Schatt, A. (2018). Consequences of Expanded Audit Reports: Evidence from the Justifications of Assessments in France. *A Journal of Practice & Theory*, 38(3), 23-45.
- Brimble, M., & Hodgson, A. (2007). On the intertemporal value relevance of conventional financial accounting in Australia. *Accounting and Finance*, 47(4), 599-622.
- Boonyanet, W., & Promsen, W. (2019). Key Audit Matters: Just Little Informative Value to Investors in Emerging Markets? *Chulalongkorn Business Review*, 41(159), 153-183.
- Christensen, B. E., Glover, S. M., & Wolfe, C. J. (2014). Do critical audit matter paragraphs in the audit report change nonprofessional investors' decision to invest? *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 33(4), 71-93.
- Cordoş, G. S., & Fülöp, M. T. (2015). Understanding audit reporting changes: introduction of Key Audit Matters. *Accounting and Management Information Systems*, 14(1), 128-152.
- Fakhfakh, M. (2015). The readability of international illustration of auditor's report: An advanced reflection on the compromise between normative principles and linguistic requirements. *Journal of Economics, Finance and Administrative Science*, 20(38), 21-29.
- Gutierrez, E., Minutti-Meza, M., Tatum, K. W., & Vulcheva, M. (2018). Consequences of adopting an expanded auditor's report in the United Kingdom. *Review of Accounting Studies*, 23(4), 1543-1587.

- Hirst, D. E., & Hopkins, P. E. (1998). Comprehensive Income Reporting and Analysts' Valuation Judgments. *Journal of Accounting Research*, 36, 47-75.
- Kim, O., & Verrecchia, R. E. (1991). Trading volume and price reactions to public announcements. *Journal of Accounting Research*, 29(2), 302-321.
- Lennox, C. S., Schmidt, J. J., & Thompson, A. M. (2022). Why are expanded audit reports not informative to investors? Evidence from the United Kingdom. *Review of Accounting Studies*, 2022, 1-36.
- Pathirawasam, C. (2013). The Value Relevance of Earnings and Book Value: The Importance of Ownership Concentration and Firm Size. *Journal of Competitiveness*, 5(2), 98-107.
- Rapley, E. T., Robertson, J. C., & Smith, J. L. (2018). The effects of disclosing critical audit matters and auditor tenure on investors' judgments. *Journal of Accounting and Public Policy*, 40(1), 73 - 81.
- Shrestha, N. (2020). Detecting Multicollinearity in Regression Analysis. *American Journal of Applied Mathematics and Statistics*, 8, 39-42.
- Sirois, L. P., Bédard, J., & Bera, P. (2018). The informational value of key audit matters in the auditor's report: evidence from an eye-tracking study. *Accounting Horizons*, 32(12), 132-159.

Translated Thai References

- Federation of Accounting Professions. (2016). *Thai Standard on Auditing No.701: Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditor's Report*. Bangkok: Federation of Accounting Professions. (in Thai)
- Saingthong, S. (2017). *Benefits of Reporting Key Audit Matters in The Audit Reports of Companies Listed on The Stock Exchange of Thailand*. Independent Study, Department of Accounting, Faculty of Commerce and Accountancy, Thammasat University. (in Thai)
- Srijunpetch, S. (2017). Key Audit Matters in an Auditor's Report and Response of the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Accounting Profession*, 38(6), 22-37. (in Thai)
- Tangruenrat, C. (2009). Communication of Auditor's Report: Draft of New Auditor's Report. *Journal of Accounting Profession*, 13(8), 31-53. (in Thai)
- Tangruenrat, C. (2017). New Auditor's Report: The 1st -year Experiences. *Journal of Accounting Profession*, 38, 5-21. (in Thai)